

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

DOI: 10.52122/nisantasisbd.1249790

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL, DURUMLUK VE SÜREKLİ
KAYGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Perihan EREN BANA*

Uzm. Psk. Raket ROZANT REİSYAN**

* İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Tıbbi Dokümantasyon
ve Sekreterlik Programı

e-posta: perihanbana@gmail.com

ORCID 0000-0002-5139-5327

**İstanbul Aydın Üniversitesi

Klinik Psikoloji Doktora Programı Öğrencisi

e-posta:rakelreisyana@stu.aydin.edu.tr

ORCID 0000-0002-2982-8843

ÖZET

Bu çalışma, İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinin sosyal, durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Etik Kurulu'nun 2019/2 No'lu kararı ile gerçekleştirilen araştırma 161 üniversite öğrencisinin katılımıyla; Spielberger Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği ile Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılarak yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda artan ebeveyn eğitim düzeyinin durumluk ve sürekli kaygı düzeyinde olumlu yönde, düşük ebeveyn eğitim düzeyinin ise sosyal kaygının alt boyutlarında farklılaşmalar oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca durumluk kaygının bir etkisi bulunmadığı, sürekli kaygının sosyal kaygıyı toplam 0,29 oranında yordadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal kaygı, durumluk kaygı, sürekli kaygı, ebeveyn eğitim durumu.

Jel Kodları: I10, I12, I20, I30, I31.

DETERMINATION OF SOCIAL, STATUS AND TRAIT ANXIETY LEVELS IN UNIVERSITY
STUDENTS

ABSTRACT

This study was carried out to evaluate the social, state and trait anxiety levels of university students studying at a foundation university in Istanbul. The research, which was carried out with the decision no. 2019/2 of the Ethics Committee of Istanbul Yeni Yüzyıl University, with the participation of 161 university students; It was conducted using the Spielberger State and Trait Anxiety Scale and the Liebowitz Social Anxiety Scale. As a result of the analyzes made, it was seen that increasing parental education level positively affected the state and trait anxiety levels, while low parental education level caused differentiations in the sub-dimensions of social anxiety. In addition, it was found that state anxiety had no effect, and trait anxiety predicted social anxiety at a total rate of 0.29.

Keywords: Social anxiety, state anxiety, trait anxiety, parent education level.

Jel Codes: I10, I12, I20, I30, I31.

Geliş Tarihi/Received: 10.02.2023**Kabul Tarihi/Accepted:** 19.06.2023**Yayın Tarihi/Printed Date:** 30.06.2023

Kaynak Gösterme: Eren Bana P. ve Rozant Reisyana R. (2023). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal, Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi", *İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(11) 185-204.

GİRİŞ

İnsan, biyolojik olduğu kadar, aynı zamanda psiko-sosyal bir varlıktır ve sosyalleştiği ilk kurum, doğduğu andan itibaren onu koruyan ailesidir. Dolayısıyla aile onun birey olma kimliğini kazandığı ve sosyalleşme becerilerini edindiği ilk kurumdur (Polat, 2009: 196). Bowlby'e göre bebeklik ve çocukluk dönemlerinde korunma, desteklenme ve yakınlık ihtiyacı açısından ebeveyn ya da bakım veren kişiler ile duygusal bağ kurulmaktadır. Bu duygusal bağlar da yaşam boyu devam etmektedir. Bebek ile bakım veren arasındaki bu iletişim, bakım veren tarafından olumlu karşlanır ve bebeğin beklentilerine veya ihtiyaçlarına cevap verebilirse, bebek bu durumu güvenli algılayarak dış dünyanın da güvenilir bir yer olduğunu algılamaktadır (Bowlby, 1988: 121) Çocuğun okul yaşlarına gelmesiyle birlikte iletişim kurduğu kaynaklar zenginleşmekte ve karmaşıklaşmaktadır. Böylelikle çocuk, daha fazla toplumsal bağa ihtiyaç duymaktadır. Ergenlik ve ilk yetişkinlik döneminde eğitim ve meslek seçimi gibi karar aşamalarında söz konusu sosyal becerilere ve kişilerarası ilişkilere gereksinim duymaktadır (Geçtan, 2006:33; Gümüş, 2000: 100). Sosyal açıdan gelişim gösteren çocuk, üyesi olduğu sosyal yapı ile etkileşime girmekte ve o yapının üyeleri ile benzer davranışlar geliştirmeye başlamaktadır (Kağıtçıbaşı, 1979: 245). Bu sosyalleşme süreci içinde çocuk, eğer çevre ile olumsuz bağlar kuracak olursa, yetişkinlik döneminde sağlıklı bir bağlanma geliştiremeyeceği gibi bu durum yüksek kaygıyla da sonuçlanabilmektedir (Geçtan, 2006:14,63). Bağlanma ve kaygıyla ilişkili yapılan araştırmalarda da görüldüğü üzere güvenli bağlanma ve kaygı arasında ters yönlü ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır (Çelebi, 2017; Karaşar, 2014).

Bireyin sosyalleştiği bir diğer önemli kurum ise üniversitedir. Birey, genç yetişkinlik döneminde aileden ayrılma, yeni ilişkiler kurma, kendi benliklerini keşfetme gibi birçok stres yaratan ve zorlayıcı gelişimsel değişikliklerle karşılaşmaktadır (D'Amico ve ark., 2016). Birey için yeni olan bu duruma uyum kimi zaman kolay olabilirken, kimi zaman da daha zorlayıcı olabilmektedir. İlgili araştırmalar, üniversitenin ilk yıllarında uyum sağlamada zorlanan öğrencilerin kaygı yaratan durumlarla baş etmekte zorlandıklarını göstermektedir. (Öztürk, 2008; Baltacı ve ark., 2021). 2011 yılında Adnan Menderes Üniversitesi'nde 700 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilen sosyal kaygı bozukluğu (sosyal fobi) araştırmasının sonuçlarına göre sosyal fobinin bir yıllık yaygınlığı %20,9, yaşam boyu yaygınlığı ise %21,7 olarak saptanmıştır. Bu durumun da bireyin kimlik gelişiminde bocaladığı, içe çekildikleri ve akademik başarısı üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Gültekin ve Dereboy, 2011: 150). Yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde bu durumu destekleyen bulgulara ulaşıldığı ve üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının görülme sıklığının yaygın olduğu belirlenmiştir (İzgiç ve ark., 2000: 207; Dilbaz, 2002: 24). Bireyin yaşadığı bu süreçler birbiriyle iç içe geçmiş ve etkileşimli bir şekilde ilerlemekte olup, her zaman somut bir şekilde ifade edilebilmesi kolay olmamaktadır. Öğrencilerin kimi zaman kolay yardım talep edememesi veya ilk müdahalenin geç olabilmesi nedenleri ile öğrencilerin adapte olmada zorlanması, kendilerini ifade edebilmede güçlük, ikili ilişkilerde geri çekilme, sosyalleşmekten kaçınma ve akademik başarının etkilenmesi gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Literatürde bu süreçteki ilişkileri ve etkileşimi somut bir şekilde nedenleriyle ortaya koyan araştırmaların oldukça kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu durum, bu araştırma tasarımının oluşmasına katkı sağlamıştır.

Öncelikli olarak bireyin, olumsuzluklar ve tehditler karşısında tepkisi korkudur (Kaya ve Varol, 2004: 32). Korku; tıpkı utanç, öfke ve üzüntü gibi temel (birincil) duygularımızdandır. Korku, sabit bir tehdit karşısında ortaya çıkan akut bir tepki iken; kaygı, kaynağı belirsiz olan ya da bilinmeyen bir tehdit veya tehlike beklentisi içinde devamlılık gösteren duygusal tepki olarak tanımlanmaktadır (Şalcıoğlu, 2019). Yani kaygı, korku duygusunun daha genellenmiş halidir (Kaya ve Varol, 2004:33). Başka bir deyişle, kaygı, davranışsal, düşünsel, duygusal ve fiziksel olarak yaşanan psikolojik ve fizyolojik bir durumdur. Kişi kendisini sanki olumsuz bir şey olacakmış gibi bir duygu durumu içinde hissetmekte ve işlevsel olmayan kaygısını ve korkusunu sürdürmektedir (Aydın ve Tiryaki, 2017: 715; Şalcıoğlu, 2019). Kişinin bireysel yetenekleri ile sosyal çevrenin ondan beklentileri arasında yaşadığı çatışma, kaygı çeşitlerinin ortak konularını oluşturmaktadır. Kaygı, kişinin potansiyelini açığa çıkarmasını ve bu potansiyeli optimum düzeyde kullanabilmesini engellemektedir (Yılmaz ve ark., 2014: 17; Tümerdem, 2007: 33).

'Sosyal ortamlarda olumsuz duygu yaratan bir eylemi gerçekleştirme durumunda kalmaktan uzak durma' şeklinde kendini gösteren sosyal kaygı durumunda kişi, başkaları tarafından davranışlarının izleneceğini ve o kişiler tarafından olumsuz değerlendirileceğini düşünmektedir (Gümüş, 2000: 100; Şalcıoğlu, 2019). Sosyal kaygı, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 1980 yılında ayrı bir bozukluk olarak kabul edilmiş ve DSM-III' de 'sosyal fobi' başlığı altında tanımlanmıştır. Bu kriterlere göre sosyal kaygı; kişinin başkalarınca değerlendirilebilecek olduğu bir ya da birden çok toplumsal durumda, belirgin bir korku ya da kaygı duymasındır. Günümüzde DSM-V tanı ölçütlerine göre sosyal kaygı; toplumsal kaygı bozukluğu (sosyal fobi) olarak tanımlanmaktadır (DSM-V, 2014: 116). Sosyal fobi, kişinin başkalarınca değerlendirileceği birden çok durumdan sürekli korkma; aşağılanacağı, utanç duyacağı ya da gülünç duruma düşecek biçimde davranacağından korkma durumu olarak tanımlanmıştır ve 13-24 yaş arasında ortaya çıktığı ve kalıcı hale geldiği belirtilmektedir (Dilbaz, 1997; 18-19). Cumhuriyet Üniversitesi'nde 2000 yılında 1003 öğrencinin katılım ile yapılan bir başka sosyal fobinin yaygınlığı araştırmasına göre; sosyal fobinin en yaygın görüldüğü yaş aralığının 21-24 olduğu saptanmıştır (İzgiç ve ark., 2000: 207). Yapılan başka bir çalışmada da sosyal kaygı bozukluğunun üniversite öğrencilerinde görülme sıklığının %48,8 olduğu görülmüştür (Tekin, 2008). Sosyal kaygının sosyal fobinin öncülü olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle sosyal fobinin ortaya çıktığı belirtilen yaş aralıkları içinde üniversite öğrencilerini kapsayan konuyla ilgili derinlemesine araştırma yapmanın faydalı olacağı düşünülerek bu araştırma modeli oluşturulmuştur.

Kaygı literatürde iki türlü tanımlanmaktadır. Bunlar durumluk ve sürekli kaygı olarak görülmektedir. Kaygı ile ilgili kuramsal araştırmalardan, Cattell ve Scheier (1958) tarafından yapılan bir çalışmaya göre durumluk kaygı ve sürekli kaygı boyutları ileri sürülmüş ve Spielberger (1966)'in çalışmalarıyla kaygı kuramı geliştirilmiştir. Bu kuram; durumluk ve sürekli kaygı şeklinde iki kavramdan oluşmaktadır. Durumluk kaygı, kişinin çevresel stres faktörlerini tehdit edici olarak algılaması sonucunda ortaya çıkan, süreklilik arz etmeyen durumlarda kişi tarafından gösterilen geçici duygusal tepkiler olarak ortaya çıkmaktadır. Stresin yoğun olduğu durumlarda durumluk kaygı düzeyi yükselmekte, aksi durumda ise düşmektedir (Spielberger, 1985). Sürekli kaygı; kişinin kaygı yaşantısına yatkınlığı olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda kişinin içinde olduğu durumu stresli algılaması ya da normal bir durumu tehlikeli olarak değerlendirmesi veya öz değerinin tehdit edildiğini düşünmesi sonucu oluşan kaygı çeşididir (Öner ve Le Compte, 1985). Öztürk'ün üniversite öğrencilerinde durumluk sürekli kaygı üzerine yapmış olduğu araştırmasının sonuçları, sürekli kaygının ikinci sınıf öğrencilerinde dördüncü sınıf öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu göstermiştir (Öztürk, 2008). Yapılan diğer bir çalışmada ise durumluk sürekli kaygı ile psikolojik belirtiler arasındaki olumlu ilişkiyi gösteren sonuçlara ulaşılmıştır (Özdemir, 2013). Sonuç olarak, sosyal, durumluk ve sürekli kaygının üniversite öğrencilerinde görülme sıklığı ve işlevsellik açısından değerlendirildiğinde negatif yönde öğrencileri etkilediği görülmektedir.

İlgili literatür araştırıldığında üniversite öğrencilerinde sosyal kaygı, durumluk ve sürekli kaygıyı etkileyen nedenler ve sosyo-demografik özelliklerin irdelendiği çalışmaların az olduğu görülmektedir. Tek başlarına sosyal kaygı veya durumluk ve sürekli kaygıyı etkileyen faktörler irdelenmiş, ancak tümünün bir arada incelendiği çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Bu çalışmanın amacı, durumluk ve sürekli kaygı ile sosyal kaygı konularında, üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleriyle bu ölçeklerin arasındaki ilişkiyi anlamaktır. Bu çalışma, bahsedilen kaygı düzeylerini etkileyen durumları ve faktörleri tespit etmeyi hedefleyerek, üniversite öğrencilerine sunulabilecek psikolojik destek çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Sosyal Kaygı

Sosyal kaygı, kişinin kendini tam olarak ortaya koyabilmesini, gücünü yansıtabilmesini engelleyen ve sosyal ortamlarda kurulan ilişkileri olumsuz etkileyen bir yapıya sahiptir (Çankaya, 2007:2). Birey bulunduğu sosyal ortamlarda uygunsuz davranış sergileyeceğini, iyi bir izlenim bırakamayacağını, diğerleri tarafından olumsuz yönde değerlendirileceğini ve eleştirileceğine dair duyduğu endişe ve korku hali sosyal kaygı olarak tanımlanmaktadır (Gümüş, 2000:1; Güler ve Akoğlu, 2021:94). Bu duygu, kişide yarattığı güvende hissetmeme hali ve diğerleri tarafından alay edileceği endişesi ile toplum önünde konuşamama, ikili ilişki kuramama ya da başlatamama, yemek yiyememe gibi sosyal ortamlardan kaçınma şeklinde kendini göstermektedir (Güler ve Akoğlu, 2021:94; Erkan, 2002a: 121).

1.2. Durumluk Kaygı

Duru mluk kaygı, süreklilik arz etmeyen durumlara kişinin gösterdiği anlık duygusal tepkilerdir. Tehlike olarak görülen durumlarda kişinin sinir sisteminin uyarılması sonucu fizyolojik tepkiler ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durum geçicidir ve tehlike durumu ya da stres yaratan durum veya olay ortadan kalktığı zaman kaygının azaldığı görülmektedir.

1.3. Sürekli Kaygı

Sürekli kaygı, stres veya baskı yaratan olay/durumun tehdit olarak görülmesi ve bu tehdit karşısında kişinin durumluk kaygıyı yoğun hissetmesiyle süreklilik kazanması halidir. Bu kişiler için buldukları her ortam kaygı verici ve streslidir ya da bu kişiler içinde buldukları ortamı o şekilde algılamaya yatkındır (Öner ve Le Compte, 1985).

2. Metodoloji

Araştırma tarama modeliyle, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Etik Kurulu'nun 2019/2 No'lu kararıyla anket formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların fakülte ve meslek yüksek okulunda öğrenim gören üniversite öğrencilerinden oluştuğu çalışmada, evren toplamda 1050 öğrenciden oluşmuş; rastgele örneklem yöntemi kullanılarak 161 öğrenciye ulaşılmıştır. Evrenden alınması gereken örneklem sayısının en az 122 olması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda, 161 katılımcıya ulaşılmış olmanın evreni temsil ettiği görülmektedir.

$$n = \frac{\epsilon_{\alpha}^2 \cdot \sigma^2 \cdot N}{\epsilon_{\alpha}^2 \cdot \sigma^2 + d^2 \cdot (N - 1)} = \frac{1,96^2 \cdot 1,5^2 \cdot 1050}{1,96^2 \cdot 1,5^2 + 0,25 \cdot 1049} = 122,3$$

Anket formlarında kodlama hatası olup olmadığı ve normal dağılım oluşmasına etki edebilecek veya veri kalitesini bozabilecek uç değerlerin (outlier) yer alıp olmadığı kontrol edilmiş, uç değer olmadığı görülmüştür (Tabachnick ve Fidell 2007; 78, Cevahir, 2020; 16). Anket formundan elde edilen veri, IBM SPSS 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Yapılan analizler, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra açıklayıcı faktör ve güvenilirlik analizleri, korelasyon analizleri ile t-Testi ve varyans analizidir (ANOVA). Faktör analizi ters ifadeler dönüştürüldükten sonra yapılmış, Varimax Döndürme Tekniği kullanılmış, özdeğeri 1'den büyük olan boyutlar değerlendirilmiştir. Parametrik testlerin seçiminde değişkenler için yapılan normallik testlerinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 1.000 olmasına göre karar verilmiştir (Şencan, 2005; 201-202; George ve Mallery, 2019; 115-116; Cevahir, 2020; 16).

2.1. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırma kapsamında iki farklı ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeklerden ilki; Spielberger tarafından oluşturulan ve Türkçe'ye çevirisi Öner ve Le Compte (1985) tarafından yapılan Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği'dir. Çalışmada kullanılan diğer ölçek ise Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği'dir. Her iki ölçek için de skor karşılaştırması yapmak yerine, Likert ile yapılan değerlendirmeler

üzerinden elde edilen ortalamalar kullanılarak uyarılma yapılmıştır. Böylelikle ölçeklerin alt boyutları için de değerlendirme yapma olanağı elde edilmiştir. Anket formunda ölçeklerden alınan ifadelerin değerlendirilmesinde “kesinlikle yanlış ve kesinlikle doğru” aralığında 7’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekte ters ifade olarak yer alan ve ilgili tablolarda belirtilen ifadelerin analiz öncesinde yeniden kodlanması da diğer analizlerde olduğu gibi IBM SPSS 24.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen geçerlilik, güvenilirlik ve açıklayıcılık değerleri her boyut için analiz sonuçlarıyla birlikte ilgili tabloda sunulmuş olup, belirtilen değerlerin kabul edilebilir aralıklar içinde olduğu görülmektedir.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan 161 katılımcının yaş ortalaması 21,1(± 3,9)’dir. Katılımcıların %56,5’i kadın olup, %43,5’i erkektir.

Tablo 1. Demografik Veriler

Değişkenler	n	%	Değişkenler	n	%
Cinsiyet			Anne Eğitim Durumu		
Kadın	91	56,5	Üniversite Öncesi	126	79,7
Erkek	70	43,5	Üniversite ve Sonrası	32	20,3
Yaş			Baba Eğitim Durumu		
18-20 yaş	95	59,7	Üniversite Öncesi	126	79,7
≥21 yaş	64	40,3	Üniversite ve Sonrası	32	20,3
Eğitim Durumu			Aile Gelir Durumu		
Önlisans	114	71,3	1.000-2.500 TL	39	25,2
Lisans	46	28,7	2.501-3.500 TL	29	18,7
Kardeş Sayısı			3.501-5.000 TL	47	30,3
1 Kardeş	60	40,3	5.001-10.000 TL	24	15,5
≥ 2 Kardeş	89	59,7	≥10.000 TL	16	10,3

Önlisans programında kayıtlı olanların (% 71,3), annesi ve babası üniversite mezunu olmayanların (%80) ağırlıklı olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık %74’ü 5.000 TL ve altı gelir durumuna sahiptir (Tablo 1).

Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda beş boyut olduğu görülmüştür. Bu boyutlar; ‘sosyal ortam kaygısı’, ‘iletişim becerileri’, ‘hitabet kaygısı’ ve ‘toplumsal baskı hissi’ şeklindedir. Ölçeğin toplam açıklayıcılığının %58 olduğu ve boyutlar arasında dengeli dağıldığı görülmektedir. Boyutlar için güvenilirlik değerlerinin kabul edilebilir aralıklarda olduğu, toplam Cronbach alfa değerinin ise 0,87 olup, yüksek güvenilirlik değerini ifade ettiği görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Sosyal Kaygı Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Faktörün Adı	İfadeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik	Ortalama
Sosyal Ortam Kaygısı	16 Çok iyi tanımadığım bir kişiyle telefonla konuşmaktan hoşlanmam.	0,72	20,1	0,83	4,32
	10 Gözlenirken çalışmaktan rahatsız olurum.	0,72			
	15 Yazı yazarken gözleniyor olmaktan rahatsız olurum.	0,70			
	1 Önceden hazırlanmaksızın bir toplantıda kalkıp konuşmaktan hoşlanmam.	0,65			
	13 Çok iyi tanımadığım birisinin gözlerinin içine doğrudan bakmak beni rahatsız eder.	0,61			
	14 Yetenek, beceri ya da bilgi konusunda sınanmaktan hoşlanmam.	0,59			
	11 Çok iyi tanımadığım bir kişiyle yüz yüze konuşmak beni tedirgin eder.	0,58			
	9 Çok iyi tanımadığım birisiyle fikir ayrılığı veya hoşnutsuzluğumla ilgili konuşmak istemem.	0,48			
İletişim Becerileri	8 Satın aldığım bir mal için ödediğim parayı geri almak için bir mağazaya iade etmem gerektiğinde rahatsız olurum.	0,85	13,2	0,74	3,42
	6 Başkaları içerdeyken bir odaya girmem gerektiğinde rahatsız olurum.	0,70			
	7 Kendimden daha yetkili biriyle konuşmam gerektiğinde tedirgin olurum.	0,61			
	23 Satış elemanının yoğun baskısına karşı koymakta zorlanırım.	0,55			
Hitabet Kaygısı	2 Seyirci önünde hareket, gösteri ya da konuşma yapmaktan hoşlanmam.	0,87	13,0	0,81	3,97
	3 Dikkatleri üzerinde toplamak beni rahatsız eder.	0,83			
	5 Bir gruba önceden hazırlanmış sözlü bilgi sunmaktan hoşlanmam.	0,63			
Toplumsal Baskı Hissi	17 Halka açık yerlerde yemek yemekten hoşlanmam.	0,80	11,6	0,67	3,37
	20 Halka açık yerlerde bir şeyler içmekten hoşlanmam.	0,75			
	21 Halka açık telefonları kullanmaktan hoşlanmam.	0,66			
Toplam=			58,0	0,87	3,89
KMO=		0,822			
Bartlett Küresellik Testi					
Ki Kare=		1069,463			
Sd=		153			
p<		0,001			

Tablo 3. Durumluk Ve Sürekli Kaygı Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Faktörün Adı	İfadeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik	Ortalama
Olumlu Duygulanım	30 Genellikle mutluyum. (T)	0,83	22,7	0,93	3,17
	10 Kendimi rahat hissediyorum. (T)	0,76			
	21 Genellikle keyfim yerindedir.(T)	0,75			
	36 Genellikle hayatımdan memnunum. (T)	0,75			
	20 Şu anda keyfimin yerinde olduğumu hissediyorum. (T)	0,74			
	33 Genellikle kendimi güvende hissederim. (T)	0,72			
	26 Kendimi dinlenmiş hissederim. (T)	0,71			
	15 Kendimi rahatlamış hissediyorum. (T)	0,70			
	5 Şu anda huzur içindeyim. (T)	0,66			
	39 Akli başında ve kararlı bir insanım. (T)	0,66			
	19 Şu anda sevinçliyim. (T)	0,65			
	16 Şu anda halimden memnunum. (T)	0,64			
	8 Kendimi dinlenmiş hissediyorum. (T)	0,63			
	11 Kendime güvenim var. (T)	0,53			
	27 Genellikle sakin, kendine hakim ve soğukkanlıyım.(T)	0,51			
Olumsuz Duygulanım	14 Sinirlerimin çok gergin olduğunu hissediyorum.	0,83	15,8	0,91	2,85
	3 Su anda sinirlerimin gergin olduğunu hissediyorum.	0,80			
	13 Çok sinirliyim.	0,78			
	12 Şu anda asabımın bozuk olduğunu hissediyorum.	0,74			
	17 Şu anda endişeliyim.	0,64			
	1 Şu anda sakinim. (T)	0,63			
	18 Heyecandan kendimi şaşkına dönmüş hissediyorum.	0,60			
	9 Şu anda kaygılıyım.	0,54			
	7 Başıma geleceklerden endişe ediyorum.	0,53			
4 Pişmanlık duygusu içindeyim.	0,52				
Sürekli Kaygı Durumu	29 Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim.	0,75	15,2	0,88	3,90
	31 Her şeyi ciddiye alır ve etkilenirim.	0,70			
	25 Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım.	0,69			
	35 Genellikle kendimi hüzünlü hissederim.	0,68			
	37 Olur olmaz düşünceler beni rahatsız eder.	0,66			
	24 Başkaları kadar mutlu olmak isterim.	0,65			
	38 Hayal kırıklıklarını öylesine ciddiye alırım ki hiç unutamam.	0,62			
	34 Sıkıntılı ve güç durumlarla karşılaşmaktan kaçınırım.	0,60			
	28 Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissederim.	0,56			
	22 Genellikle çabuk yorulurum.	0,55			
	40 Son zamanlarda kafama takılan konular beni tedirgin eder.	0,53			
32 Genellikle kendime güvenim yoktur.	0,50				
	Toplam=	53,7	0,93	3,32	
	KMO=	0,83			
	Bartlett Küresellik Testi	2			
	Ki Kare=	3207,441			
	Sd=	666			
	p<	0,001			

T: Ters İfade. Tabloda belirtilen ifadelerin analiz öncesinde yeniden kodlanması IBM SPSS 24.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Kodlamalar yapılırken '1' şeklinde ifade edilen yanıtlar '7'ye dönüştürülmüş, diğer ifadeler için de bu kodlamaların tersine denk gelecek şekilde dönüştürme yapılmıştır.

Duruşluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği için genellikle puanlama yapılarak sonuç elde edilmektedir. Çalışmamızda değerlendirme faktör analizi ile gerçekleştirilmiştir. Duruşluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği için yapılan faktör analizi sonucunda üç boyut elde edilmiştir. Bu boyutlardan ilk ikisi duruşluk kaygı durumu ile ilgilidir. İlk boyutta olumlu duyguları, ikinci boyutta ise olumsuz duyguları belirten ifadeler yer almaktadır. Ölçeğin açıklayıcılığı % 53,7 olup boyutlar açısından

dağılımı da dengelidir. Ölçeğin ve boyutların güvenilirlik değerleri yüksek olup, ölçeğin toplam Cronbach alfa değeri 0,93'tür (Tablo 3).

Demografik değişkenler ile araştırma değişkenleri arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde babanın eğitim durumu, gelir durumu, öğrencinin önlisans veya lisans öğrencisi olması arasında olumlu yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Anne ve babanın eğitim durumu ile aile gelir durumu arasında düşük düzeyde ve yine olumlu yönde bir ilişkinin olduğu da görülmektedir. Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği ile Sosyal Kaygı Ölçeği'nin alt boyutlarıyla genel olarak yüksek düzeyde ve olumlu yönde ilişki olduğu görülmektedir. Durumluk kaygının sosyal kaygı ile ilişki oluşturmadığı, ancak sürekli kaygı durumunun Sosyal Kaygı Ölçeği ve alt boyutlarıyla orta ve düşük düzeyde ve olumlu yönde ilişki oluşturduğu görülmektedir (Tablo 5).

Gruplar arası karşılaştırmalar açısından değerlendirildiğinde önlisans veya lisans öğrencisi olma durumu, cinsiyet ve gelir durumu değişkenlerine göre durumluk, sürekli ve sosyal kaygı düzeylerinde ve alt boyutlarında farklılaşma görülmemektedir. Gruplar arası karşılaştırmalarda yaş gruplarına, anne ve baba eğitim durumuna göre görülen farklılaşmalar ise şu şekildedir:

Yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde 18-20 yaş grubunda yer alanların, 21 ve üstü yaş grubunda yer alanlara göre Sosyal Kaygı Ölçeği'nin iletişim becerileri boyutunda 0,60 ortalama farkla olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir ($F= 0,22$; $t= 2,39$; $p=0,018$). Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği'nin toplam puanında da yaş gruplarına göre farklılaşma bulunmaktadır. 18-20 yaş arasındaki öğrencilerin, 21 yaş ve üstü öğrencilere göre 0,45 ortalama farkla olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir ($F= 0,23$; $t= 2,36$; $p=0,002$). Olumlu duygulanım boyutunda 18-20 yaş grubundaki öğrencilerin 0,43 ortalama farkla olumsuz yönde ($F= 0,19$; $t= 1,97$; $p=0,005$); sürekli kaygı boyutunda ise 0,61 ortalama farkla olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir ($F= 0,044$; $t= 2,55$; $p=0,012$). Anne eğitim durumu açısından gruplar arası karşılaştırmalarda da farklılaşmalar görülmektedir. Annesi lise ve öncesi eğitim durumuna sahip olanların, annesi üniversite ve üstü eğitim durumuna sahip olanlara göre Sosyal Kaygı Ölçeği'nin toplumsal baskı boyutunda 0,82 ortalama farkla olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir ($F= 1,24$; $t= 2,61$; $p=0,01$). Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği toplam puanında, annesi üniversite mezunu olanlar, olmayanlara göre 0,69 ortalama farkla daha yüksek düzeyde kaygıya sahip olduklarını belirtmişlerdir ($F= 3,45$; $t= -3,13$; $p=0,002$). Aynı ölçeğin olumsuz duygulanım boyutunda ise annesi üniversite ve üzeri öğrenim durumuna sahip olanların, lise ve altı öğrenim durumuna sahip olanlara göre 0,76 ortalama farkla olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir ($F= 2,49$; $t=-2,46$; $p=0,015$). Baba eğitim durumuna göre gruplar arası karşılaştırmalarda ise babası lise ve öncesi eğitim durumuna sahip olanların, üniversite ve sonrası eğitim durumuna sahip olanlara göre Sosyal Kaygı Ölçeği'nin hitabet boyutunda 0,73 ortalama farkla daha yüksek kaygı duyduğu ifade edilmektedir ($F= 0,57$; $t= 0,45$; $p=0,032$). Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği toplam puanlamasında ise babası üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip olan öğrencilerin, lise ve altı öğrenim durumuna sahip olanlara göre 0,82 ortalama farkla daha yüksek puanlama yaptıkları görülmektedir ($F= 2,28$; $t= -3,80$; $p<0,001$). Aynı ölçeğin olumlu duygulanım boyutunda 0,77 ortalama farkla olumsuz yönde ($F= 7,06$; $t= -2,59$; $p=0,013$); olumsuz duygulanım boyutunda 0,73 ortalama farkla olumlu yönde ($F= 1,09$; $t= -2,36$; $p=0,02$) ve sürekli kaygı boyutunda 0,59 ortalama farkla olumlu yönde farklılaşma ($F= 1,25$; $t= -2,01$; $p=0,038$), elde edilen bulgular arasındadır. Kardeş sayısına göre değerlendirildiğinde, iki ve daha fazla kardeşi olanların, bir kardeşi olanlara göre Sosyal Kaygı Ölçeği'nin hitabet kaygısı boyutunda 0,56 ortalama farkla daha yüksek puanlama yapmıştır ($F= 0,04$; $t= -1,94$; $p=0,005$). Diğer gruplar arası karşılaştırmalarda anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir.

Tablo 4. Demografik Değişkenlere Göre Ölçeklere Ve Boyutlara Ait Ortalama Değerler

		SKÖ Toplam Puan	SKÖ Sosyal Ortam	SKÖ İletişim Becerileri	SKÖ Hitabet Kaygısı	SKÖ Toplumsal Baskı Hissi	DSKÖ Toplam Puan	DSKÖ Olumlu Duygulanım	DSKÖ Olumsuz Duygulanım	DSKÖ Sürekli Kaygı
Yaş	18-20 yaş	4,03	4,44	3,67	3,99	3,38	3,51	3,35	3,00	4,15
	≥ 21 yaş	3,68	4,10	3,07	3,96	3,31	3,06	2,92	2,65	3,54
Cinsiyet	Kadın	3,97	4,44	3,41	4,02	3,25	3,45	3,34	2,79	4,10
	Erkek	3,81	4,15	3,44	3,92	3,51	3,17	2,97	2,94	3,67
Eğitim	Önlisans	3,95	4,35	3,44	4,06	3,42	3,20	3,13	2,70	3,85
	Lisans	3,74	4,21	3,32	3,71	3,22	3,54	3,22	3,18	3,96
Gelir Durumu	1.000-2.500 TL	3,97	4,54	3,70	3,85	3,30	3,42	3,12	3,03	4,28
	2.501-3.500 TL	4,00	4,33	3,40	4,68	3,49	3,18	3,06	2,62	3,84
	3.501-5.000 TL	3,99	4,23	3,45	3,97	3,65	3,20	3,22	2,76	3,73
	5.001-10.000 TL	3,59	4,23	2,91	3,38	3,03	3,10	2,99	2,60	3,40
	≥10.000 TL	3,68	4,22	3,40	3,94	2,77	3,99	3,88	3,61	4,37
Anne Eğitim Durumu	Lise ve Öncesi	3,96	4,33	3,41	4,02	3,54	3,16	3,08	2,69	3,79
	Üniversite ve Sonrası	3,57	4,21	3,36	3,61	2,72	3,85	3,48	3,45	4,33
Baba Eğitim Durumu	Lise ve Öncesi	3,94	4,33	3,36	4,10	3,40	3,11	3,00	2,68	3,75
	Üniversite ve Sonrası	3,72	4,27	3,46	3,38	3,14	3,93	3,77	3,40	4,34
Kardeş Sayısı	1 kardeş	3,84	4,20	3,34	3,64	3,40	3,37	3,15	3,08	3,84
	≥2 kardeş	3,96	4,42	3,51	4,20	3,33	3,33	3,24	2,73	4,03

SKÖ: Sosyal Kaygı Ölçeği
DSKÖ: Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği

Tablo 5. Demografik Değişkenler İle Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	Yaş	Kardeş Sayısı	Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam	Sosyal Ortam Kaygısı	İletişim Becerileri	Hitabet Kaygısı	Toplumsal Baskı Hissi	Durumluk ve Kaygı Ölçeği Toplam	Olumlu Duygulanım	Olumsuz Duygulanım
Kardeş Sayısı	0,038									
Sosyal Kaygı Ölçeği Toplam	-0,155	0,052								
Sosyal Ortam Kaygısı	-0,152	0,079	0,882***							
İletişim Becerileri	-0,132	0,051	0,753***	0,486***						
Hitabet Kaygısı	-0,024	0,159	0,669***	0,452***	0,439***					
Toplumsal Baskı Hissi	-0,088	-0,021	0,590***	0,361***	0,364***	0,258**				
Durumluk ve Kaygı Ölçeği Toplam	-0,228*	-0,016	0,251**	0,189*	0,353***	0,185*	0,072			
Olumlu Duygulanım	-0,196*	0,033	0,016	-0,028	0,082	0,098	-0,053	0,788***		
Olumsuz Duygulanım	-0,231**	-0,112	0,108	0,089	0,205*	0,121	0,069	0,857***	0,578***	
Sürekli Kaygı İfadeleri	-0,126	0,068	0,545***	0,465***	0,610***	0,301***	0,240**	0,633***	0,161	0,413***

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$ (Pearson Correlation Testi uygulanmıştır.)

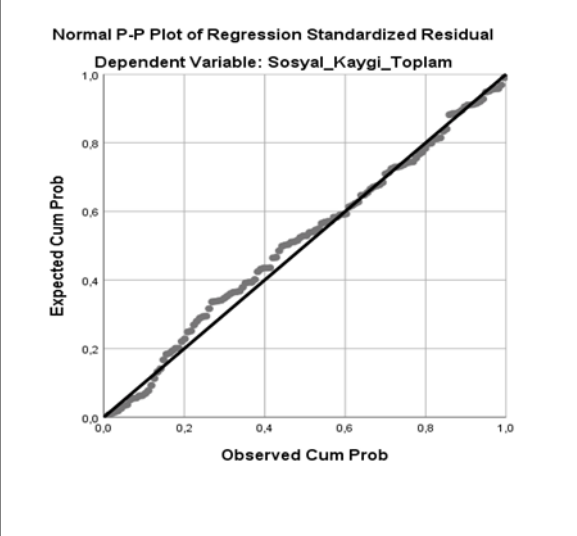
Araştırmada kullanılan değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkisi konusunda yapılan istatistiksel sonucunda sosyal kaygı bağımlı değişken olarak kabul edilmiş, olumlu ve olumsuz duygulanım boyutları ile sürekli kaygı ise bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir. Yapılan analiz

sonucunda olumlu ve olumsuz duygulanım boyutlarını içine alan durumluk kaygının sosyal kaygı üzerinde bir etkisi olmadığı ancak sürekli kaygının sosyal kaygıyı 0.29 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır ($F_{(130;1)}=54,92$; $R^2=0,292$). Yapılan analizde çoklu bağlantı sorunu bulunmamaktadır ($VIF=1,0$).

Tablo 6. Sürekli Kaygı Düzeyinin Sosyal Kaygı Üzerindeki Etkisini Gösteren Regresyon Analizi Sonuçları*

Model	Standartlaştırılmış Katsayılar		β	t	p
	B	Standart Hata			
Sabit	2,072	0,253		8,18	<0,001
Sürekli Kaygı Boyutu	0,457	0,062	0,55	7,41	<0,001

*Bağımlı Değişken: Sosyal Kaygı Toplam Puanı

Şekil 1: Analizin Regresyon Grafiği

TARTIŞMA

Bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular, literatürde yer alan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında uyumlu ve uyumsuz kabul edilebilecek çeşitli sonuçların yer aldığı görülmektedir. Özgün olması amaçlanan bu araştırmada kullanılan değişkenlerin bir arada yer aldığı ve uygulanan ölçeklerin kullanıldığı çalışmaya rastlanmamış olması da karşılaştırma yapmak konusunda bir kısıtlılık oluşturmuştur. Aynı konularda yapılan çalışmaların tartışma bölümlerinde de literatürde yer alan çalışmalarda tutarlılık elde etmenin güçlüğüne dikkat çekilmektedir. Bu güçlüklerden birisi de psiko-sosyal alanda yapılan çalışmalarda kullanılan ölçeklerde henüz tam olarak tutarlılığın elde edilememesiyle ilgilidir. Örneğin; sosyal kaygının literatürde çeşitli boyutlarıyla ele alındığı görülmektedir. Baltacı (2010) ergenler için sosyal kaygıyı; 'sosyal kaçınma', 'eleştirilme kaygısı' ve 'bireysel değersizlik duygusu' adıyla üç boyutta değerlendirmiştir. Sübaşı (2007) çalışmasında ise sosyal kaygıyı 'özsayıgı' 'sosyal kaygı' 'yalnızlık' ve 'iletişim becerileri' boyutlarıyla değerlendirmiştir. Yolaç-Yarpuz (2008), ise konuyu çalışmasında sosyal kaygı ve sosyal kaçınma boyutlarıyla ele almıştır. Bu çalışma için Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği uyarlanarak kullanılmıştır. İfadelerin faktör analizi sonucunda beş boyut oluşturduğu görülmüş; bu boyutlar; 'sosyal ortam kaygısı', 'iletişim becerileri', 'hitabet kaygısı' ve 'toplumsal baskı hissi' şeklinde oluşmuştur. Sosyal kaygı konusunda Türkçe literatürde yer alan ölçeklerle uyumlu boyutlar oluştuğu görülmekle birlikte, sosyal kaygının ayırt edici özelliklerini değerlendiren bir ölçek geliştirilmesi ve konuyla ilgili yeni çalışmalar yapılması konusunda bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre bu çalışmada sosyal, durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri ve alt boyutları açısından bir farklılaşma bulunmamıştır. Çakmak ve Hanedanlı'nın (2004), Aydın ve Sütçü'nün (2007), Yolaç-Yarpuz ve arkadaşlarının (2008) çalışmalarında sosyal kaygı durumunun cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı belirtilmektedir. Tektaş (2014) ve Özgül (2003) çalışmalarında durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak Sübaşı (2007) nedenini toplumsal cinsiyet etkenine dayandırdığı çalışmasında, erkeklerin kadınlara göre daha fazla sosyal kaygıya sahip olduğu yönünde bulgulara ulaşmıştır. Palancı'nın (2004) çalışması da erkeklerde sosyal kaygı düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kula ve Saraç (2016) çalışmalarında kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde kaygıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Canbaz ve arkadaşları (2007)

Beck Anksiyete Ölçeği'ni kullandıkları çalışmada kadınların erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Başaran ve arkadaşları (2009) çalışmasında durumluk kaygı düzeyinde erkeklerin kadınlara göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve sürekli kaygı düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Karaman (2009) çalışmasında durumluk kaygı düzeyi açısından anlamlı bir fark bulamamış, ancak kadınların sürekli kaygı düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Belzer ve arkadaşları da (2002) kadınların durumluk kaygı düzeyinin erkeklere oranla yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Bu çalışmada elde edilen sonuçların Özgül'ün (2003), Çakmak ve Hanedanlı'nın (2004), Aydın ve Sütçü'nün (2007) Yolaç-Yarpuz ve arkadaşlarının (2008), Tektaş'ın (2014) ve kısmen Başaran ve arkadaşları (2009) ile Karaman'ın (2009) çalışmalarıyla uyumlu olduğu, ancak Belzer ve arkadaşlarının (2001), Palancı'nın (2004) Sübaşı'nın (2007) Canbaz ve arkadaşlarının (2007) ve Kula ve Saraç'ın (2016) çalışmalarıyla uyumlu olmadığı görülmektedir. Dilbaz'a (1997; 17) göre alan çalışmalarında kadınlarda sosyal fobinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ancak klinik çalışmaların sosyal fobi görülme sıklığının erkeklerde daha yüksek olduğunu gösterdiği belirtilmektedir. Kadınların yardım almak için tedaviye başvurma eğiliminin daha yüksek olması ile açıklanan bu durum, araştırmalar arasındaki cinsiyet farklılaşmalarının değişmesi konusunda bir bakış açısı sunabilir.

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan 18-20 yaş arasındaki öğrencilerin, 21 yaş ve üzerindeki öğrencilere göre Sosyal Kaygı Ölçeği'nin iletişim becerileri boyutunda farklılaşmalar olduğu, Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği toplam puanı ile alt boyutlarında da aynı gruplar açısından farklılaşma görülmesi, bu çalışmada elde edilen bulgular arasındadır. Gökçedağ çalışmasında (2001) sürekli kaygı düzeyinin yaş değişkenine göre farklılaşmadığı yönünde bulgular elde etmiştir. Aydın ve Sütçü'nün (2007) çalışması ise sosyal kaygının yaş değişkenine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Yolaç-Yarpuz (2008) çalışmasında sosyal kaygının artan yaşla azaldığını belirtmektedir. Tektaş (2014) çalışmasında durumluk ve sürekli kaygı düzeyinin yaş gruplarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Birtek'in (2019) çalışmasında sosyal fobiyle yaşın negatif korelasyon oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular, Yolaç-Yarpuz (2008) ve Birtek'in (2019) çalışmalarıyla uyumlu olup, diğer çalışmalarla uyumlu değildir. Dilbaz (1997: 19) ile Dilbaz ve Güz (2003: 36) sosyal kaygı bozukluğunun ergenlik döneminde başladığını ifade etmektedir. Bu çalışmada birbirine yakın sayılabilecek yaş gruplarının diğer yaş gruplarıyla karşılaştırılması ve çalışma grubunun nispeten ergenlik dönemine yakın bireylerden oluşması da ortaya çıkan farklılaşmalarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim durumu açısından öğrencilerin ön lisans veya lisans alanında öğrenim görme durumu kaygı düzeyleri açısından bu çalışmaya göre farklılık oluşturmamaktadır. Yolaç-Yarpuz'un (2008) çalışmasına göre eğitim düzeyi arttıkça kaygı ve benzeri ruhsal sorunlarla başa çıkma becerileri de artmaktadır. Baltacı (2010) ile Cöbek ve arkadaşları (2016) öğrenim süresinin ilk yıllarında olan öğrencilerin sosyal kaygı düzeyinin üçüncü ve dördüncü sınıfta olan öğrencilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu yönünde bulgular elde etmiştir. Öğrenim süresinin başında olan öğrencilerin daha fazla sosyal kaygı hissetmesi ise öğrencilerin üniversite öğreniminin ilk yıllarında yeterli arkadaş çevresine sahip olmamaları ile açıklanmaktadır (Baltacı, 2010). Tektaş'ın (2014) çalışmasında öğrencilerin ön lisans veya lisans bölümünden mezun olmasına göre durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin farklılaşmadığı görülmektedir. Birtek (2019) kaygı düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürde farklı bulgular bulunmakla birlikte (Yolaç-Yarpuz, 2008; Tektaş, 2014; Birtek, 2019), bu çalışmada öğrenim sürecinin başında olan öğrencilerin iletişim becerileri boyutunda daha kaygılı olmaları tutarlı bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Diğer çalışmalarda öğrenciler öğrenim sürecinin aşamalarına göre, bu çalışmada ise öğrenciler, ön lisans veya lisans alanında öğrenim görme durumuna göre karşılaştırılmıştır.

Aile gelir durumu ve kaygı düzeylerine göre farklılaşma görülmemesi bu çalışmada elde edilen diğer bulgular arasındadır. Sübaşı'nın (2007), Kula ve Saraç'ın (2016), Franzoi ve arkadaşlarının (2020) çalışmalarında ailenin gelir durumuna göre kaygı düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak Aydın ve Sütçü (2007) aile gelir durumu düştükçe ergenlerdeki sosyal

kaygının anlamlı düzeyde yükseldiği sonucuna ulaşmıştır. Duman (2008) çalışmasında aile gelir durumunun düşmesiyle durumluk ve sürekli kaygı puanlarının artması yönünde bulgular elde etmiştir. Gökçedağ (2001) ise sosyo-ekonomik düzeyin düşmesinin sürekli kaygı düzeyini artırdığı yönünde bulgulara ulaşmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgular Aydın ve Sütçü (2007) ile Duman'ın (2008) çalışmalarında elde edilen sonuçlarla uyumlu olmamakla birlikte diğer çalışmalarda elde edilen bulgularla uyumludur.

İki ve daha fazla kardeşi olanların, bir kardeşi olanlara göre Sosyal Kaygı Ölçeği'nin hitabet kaygısı boyutunda anlamlı şekilde daha yüksek puanlama yaptığı bu çalışmada elde edilen diğer bulgular arasındadır. Erkan'ın (2002b) çalışması, evdeki birey sayısının artmasının sosyal kaygı açısından bir risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Literatürde kardeş sayısının sosyal kaygı ile ilişkisinin değerlendirildiği çalışma sayısı sınırlı olduğundan başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak Erkan'ın (2002b) çalışmasının bu çalışmada elde edilen bulguları desteklediği söylenebilir. Kardeş sayısına göre bu çalışmada durumluk ve sürekli kaygı düzeyi açısından farklılaşma bulunmamıştır. Gökçedağ (2001) ise çalışmasında kardeş sayısına göre durumluk ve sürekli kaygı düzeyinin değişmediği yönünde bulgulara ulaşmıştır. Duman'ın (2008) elde ettiği bulgular; durumluk kaygı düzeyinin hiç kardeşi olmayanlarda daha yüksek olduğu, sürekli kaygı düzeyinin ise dört ve daha fazla kardeşi olanlarda, daha yüksek olduğu yönündedir. Bu çalışmada kardeş sayısının durumluk ve sürekli kaygı düzeyleri arasında bir farklılaşmaya neden olmadığı yönünde bulgular elde edilmiş olması, Gökçedağ'ın (2001) çalışmasıyla uyumluluk göstermekte olup, Duman'ın (2008) çalışmasında elde ettiği bulguyla uyumlu değildir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular; düşük anne eğitim seviyesinin Sosyal Kaygı Ölçeği'nin alt boyutu olan toplumsal baskı hissini artırdığını, baba eğitim düzeyinin düşük olması ise aynı ölçeğin hitabet kaygısı boyutunu artırdığını göstermektedir. Erkan (2002b) annenin ve babanın yüksek eğitim durumuna sahip olmasının sosyal kaygı açısından bir risk faktörü olduğunu belirtmiştir. Sübaşı (2007) ise çalışmasında ebeveyn tutumlarının sosyal kaygı düzeyini değiştirmedeği yönünde bulgular ortaya koymuştur. Birtek (2019) sosyal kaygı düzeyinin anne ve babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Gökçedağ (2001) çalışmasında ebeveynlerin eğitim durumu arttıkça sürekli kaygı düzeyinin azaldığı yönünde bulgular elde etmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulguların Erkan'ın (2002b) çalışmasında elde ettiği bulgularla uyumlu, ancak Sübaşı'nın (2007) ve Birtek'in (2019) çalışmasında elde ettiği sonuçlarla uyumsuz olduğu görülmektedir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) çalışmasında ebeveynlerin eğitim durumunun çocuklara yönelik tutumları önemli ölçüde etkilediğine dair bulgulara ulaşmıştır. Eğitim düzeyi düşük olan anne babaların geleneksel çocuk yetiştirme tutumlarına bağlı kaldıklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Şanlı, 2007). Bu çalışmada eğitim seviyesi daha düşük olan annelerin çocuklarının Sosyal Kaygı Ölçeği'nde toplumsal baskı boyutunda anlamlı şekilde daha yüksektir. Eğitim seviyesi daha düşük olan annelerin çocukların da ise daha fazla toplumsal baskı hissini varlığı, literatürle tutarlı ve uyumlu bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Bulgular, durumluk ve sürekli kaygı düzeyi açısından incelendiğinde, bu çalışmanın verileri anne ve babanın üniversite ve üstü öğrenim durumuna sahip olmasının kaygı düzeylerini artırdığını ortaya koymaktadır. Duman (2008) çalışmasında ilkokul ve altı eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerini artırdığı yönünde bulgular elde etmiştir. Bu bulgular, ebeveyn eğitim durumunun yüksek seviyede olmasının kaygı düzeylerini artırmada bir etken olabileceğini göstermektedir. Ancak bu kaygının kişi için zarar verici bir boyutta olup olmadığı ya da motive etmek yönündeki etkisinin başka çalışmalarla değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çünkü bu çalışmada skora göre değerlendirme yapılmamıştır ve dolayısıyla öğrencilerin kaygı düzeyinin normal aralıklarda olup olmadığı değerlendirilememiştir.

Ölçekler, alt boyutları ve demografik değişkenlerle ilişkiler (korelasyonlar) açısından değerlendirildiğinde elde edilen bulguların literatürde yer alan ilişkilerle uyumlu ve uyumsuz noktaları olduğu görülmektedir. Franzoi ve arkadaşlarının (2020) çalışması, durumluk ve sürekli kaygı arasında yüksek oranda ve durumluk kaygı düzeyinin yaşla düşük düzeyde ilişkili

olduğunu, ancak sürekli kaygı durumu ile yaş arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu bulgular, hali hazırdaki çalışmada elde edilen korelasyon sonuçları ile örtüşmektedir. Ancak aynı çalışmada, aile gelir durumunun durumluk ve sürekli kaygı düzeyiyle ilişkili olmadığı görülmekte olup, bu çalışmada elde edilen bulguyla örtüşmemektedir. Bu durumun çalışmanın yapıldığı İtalya ile Türkiye arasındaki ekonomik farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Sübaşı'nın (2007) iletişim becerilerinin sosyal kaygı ile ilişkili olmadığı yönündeki bulgusu, bu çalışmada elde edilen bulguyla örtüşmemektedir. Bu çalışmada, sosyal kaygının alt boyutu olarak değerlendirilen iletişim becerilerinin, sosyal kaygı ile yüksek sayılabilecek düzeyde olumlu yönde ilişkili olduğu görülmektedir (Tablo 5). Tektaş (2014), çalışmasında durumluk ve sürekli kaygı düzeyi arasında olumlu yönde korelasyon olduğunu belirtmektedir. Yolaç-Yarpuz (2008) sosyal kaygı ile depresyon ve genel kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bu sonuçlar çalışmamızda elde edilen korelasyonlarla uyumludur. Bu çalışmada da Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği ile Sosyal Kaygı Ölçeği'nin alt boyutlarıyla genel olarak yüksek düzeyde, olumlu yönde korelasyon olduğu görülmektedir. Yolaç-Yarpuz (2008) çalışmasında, sosyal kaygı düzeyi ile anksiyete arasında orta düzeyde ve depresyonla düşük düzeyde olumlu yönde bir ilişki olduğuna yönelik bulgular elde etmiştir. Yüksek kaygı düzeyine sahip olan üniversite öğrencilerinin, hitabet kaygısı hissetmesi ve bir gruba hitap ederken seçtiği kelimelerin farklı olduğunu göstermesi gibi bulguların (Mansell ve ark., 2002), bu çalışmada sürekli kaygı ile hitabet kaygısı arasındaki zayıf ilişkiyle örtüştüğü söylenebilir.

Sürekli kaygı düzeyinin sosyal kaygı üzerindeki etkisi bu çalışmada elde edilen önemli bir bulgudur. Bu bulgu altı ay gibi uzun süre devam eden kaygının sosyal kaygıyı arttırdığı yönündeki literatür bilgisini desteklemektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2015: 116-117). Literatürde majör depresyonla sosyal fobiyi ilişkilendiren (Ohayon ve Schatzberg, 2010) ve sosyal fobinin artan kaygı düzeyiyle arttığını ortaya koyan (Turner ve ark., 1989) ilgili çalışmalar, bu çalışmada elde edilen bulguları desteklemektedir. Sosyal kaygı etkilediği süreçler dolayısıyla da değerlendirilmesi gereken bir konudur. Literatürde konuyla ilgili yapılan çalışmalardan bazıları, sosyal kaygının hangi durum ve değişkenleri etkilediğini de irdelemektedir. Sosyal kaygının çocuklarda bilgisayar oyun bağımlılığı eğilimini arttırdığı yönünde bulgular elde edildiği görülmektedir (Taş ve Güneş, 2019; 90). Kermen ve arkadaşlarının çalışması (2016; 25) sosyal kaygının psikolojik iyi oluşu (%32) ve yaşam doyumunu (%34) olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Aynı çalışma, örnekleme sosyal kaygısı yüksek olan kişilerin oluşturduğu başka çalışmalar yapılmasının önemi de vurgulanmaktadır. Sosyal kaygının yordayıcıları ile öncüllerinin özellikle üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarla ortaya konulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Kalıcı davranış kazanımlarının elde edildiği üniversite öğrenimi sürecinde sosyal kaygının ortaya çıkarabileceği sonuçların, yaşam boyu devam edebilecek davranışlara dönüşebileceği gözden kaçırılmamalıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Birey sosyalleşmeye başladıktan sonra farklı duygularla karşılaşmaktadır. Bu duygulardan bir tanesi de kaygıdır. Literatürde kaygının çeşitli boyutlarıyla değerlendirildiği çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmada ise kaygı, sosyal, durumluk ve sürekli kaygı şeklinde ele alınmıştır. Üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulguların genel olarak literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen önemli bulgular; 18-20 yaş grubunun 21 yaş ve üstündeki öğrencilerin yer aldığı gruba göre sosyal kaygının iletişim becerileri boyutunda anlamlı şekilde daha yüksek puanlar aldığı, kardeş sayısına göre yapılan gruplar arası karşılaştırmalarda ise durumluk ve sürekli kaygı düzeyinin farklılaşmadığı ancak sosyal kaygının hitabet alt boyutunda iki veya daha fazla kardeşi olanların daha yüksek puan aldığı, ebeveynlerin eğitim durumları yükseldikçe öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı puanlarının arttığı, baba eğitim düzeyi düşük olanların, yüksek olanlara göre sosyal kaygının hitabet alt boyutunda daha yüksek puanlama yaptığı, anne eğitim düzeyi düşük olanların, yüksek olanlara göre sosyal kaygının toplumsal baskı hissi alt boyutunda anlamlı şekilde daha yüksek puanlama yaptığı görülmüştür. Sürekli kaygının sosyal kaygıyı 0,29 oranında etkilediği, ancak

durumluk kaygının sosyal kaygı üzerinde bir etkisi olmadığı da araştırma kapsamında elde edilen önemli bulgular arasındadır.

Araştırma kapsamında elde edilen diğer bulgular; yaş grupları arasında görülen farklılaşmalardır. Yaş grupları açısından görülen farklılaşmaların iletişim becerileri boyutunda olmasının tutarlı ve önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir. Bu bulgu aynı zamanda üniversite öğreniminin öğrencilerin sosyal becerilerinin artırması yönünde bir kanıt olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu süreçte öğrencilerin kaygıyla başa çıkmakla ilgili becerilerini geliştirdiği de söylenebilir. Bu durumun nedenlerinden birisi de ön lisans öğrencilerinin kendisini lisans öğrencilerinden daha yetersiz hissetmesi olabilir. Kardeş sayısından dolayı gruplar arasında görülen farklılaşmalar değerlendirildiğinde, iki ve daha fazla kardeşi olanların daha fazla hitabet kaygısı hissettiği görülmektedir. Babanın eğitim düzeyinin düşük olmasının da aynı boyut üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, öğrencinin daha otoriter sayılabilecek bir yaklaşımla karşı karşıya kaldığı ve böyle bir sonucun ortaya çıkmasında bu faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Anne ve babanın eğitim durumu yükseldikçe, çocuklarında durumluk ve sürekli kaygı düzeyi de yükselmektedir. Ebeveynin ideal çocuk modeline ulaşma çabası, çocuğu sürekli bir gayret içine itmektir. Ebeveynin eğitim durumu arttıkça, demokratik tutumu da artmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarından başarı beklentilerinin de aynı oranda yükseldiği öngörülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerdeki durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin kendilerini ispat etme çabasından dolayı arttığı düşünülmektedir. Annenin eğitim düzeyinin düşük olmasıyla artan toplumsal baskı hissi, annenin çocuğuna karşı tutumunda daha geleneksel bir yaklaşımı benimsemesine yol açmaktadır. Babanın daha düşük eğitim seviyesine sahip olması ve çocuklarının daha fazla hitabet kaygısı hissetmesi, babanın otoriter tutumu ile açıklanabilir. Durumluk kaygının sosyal kaygı üzerinde bir etkisinin olmaması, ancak sürekli kaygının sosyal kaygıyı artırıcı etkisi beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir. Kaygının sürekliliğinin sosyal kaygıyı yordayıcı etkisi, literatür tarafından desteklenen ve tutarlı bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Çünkü uzun süre devam eden kaygı, kişinin eleştirilme korkusuyla sosyal ortamlardan kaçınmasına yol açan bir durumdur.

Özetle, kaygı, kişinin çevresine uyma çabası sonucunda ortaya çıkmaktadır. Kişiyi amaçlarına ulaşmak noktasında harekete geçiren kaygı, aynı zamanda yıkıcı etkiler de ortaya koyabilmektedir. Öğrencileri pek çok açıdan etkileyeceği düşünülen kaygının zorlayıcı bir unsur olmasının yanında motivasyonel yönüyle de değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak bu noktada kaygının öğrenciler için oluşturduğu anlam ve etki önemli hale gelmektedir. Ayrıca sosyal kaygı düzeyi yüksek olan öğrencilerin, sürekli kaygı durumu açısından da değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Öğrencilere bu doğrultuda stres unsurları ve kaygıyla başa çıkmayı kolaylaştıracak eğitimler verilmesi, bu yönde farkındalıklarının artırılması ve öğrencilerin psiko-sosyal açıdan desteklenmesi de önerilmektedir.

Bu çalışma, İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgularla ilgili genelleme yapılamaması çalışma açısından bir kısıtlılık olarak değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili daha genellenebilir çalışmalara ulaşabilmek için farklı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Farklı sosyo-demografik yapıların, elde edilecek bulgularda değişikliklere neden olacağı düşünülmektedir. Özgün olması amaçlanan çalışmanın, literatürde yer alan çalışmalarla bütün boyutlarıyla karşılaştırılamamış olması, bu çalışma açısından bir diğer kısıtlılık olarak değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2015). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*, Beşinci Baskı (DSM-5), Çev.E. Köroğlu, Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık.
- Aydın, A. ve Sütçü, S. T. (2007). "Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeğinin (ESKÖ) Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi", *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(2), s.79-89.
- Aydın, A. ve Tiryaki, S. (2017). "Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma (KTÜ Örneği)", *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 17(4), s.715-722.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). "Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi", *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), s.569-585.
- Baltacı Ö. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı, Sosyal Destek ve Problem Çözme Yaklaşımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baltacı, H. Ş., Küçüker, D., Karataş, U. Y., Özkılıç, I., & Özdemir, H. A. (2021) "Psikolojik Danışma Merkezine Başvuran Üniversite Öğrencilerinin Depresyon, Sosyal Kaygı, Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi", *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4718-4745.
- Başaran M.H., Taşğın Ö., Sanioğlu A. ve Taşkin A.K.(2009). "Sporcularda Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (21), s.533-542.
- Belzer, K. D., D'Zurilla, T. J. ve Maydeu-Olivares, A. (2002). "Social Problem Solving and Trait Anxiety as Predictors of Worry in a College Student Population", *Personality and Individual Differences*, 33(4), s.573-585.
- Birtek, D. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Kaygı Belirti Düzeyinin Kişilik Özellikleri, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ve Bilişsel Duygu Düzenleme Biçimleri Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.40, 65.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Clinical Applications of Attachment Theory*. London: Routledge, 121.
- Canbaz, S., Sünter, A.T., Aker, S. ve Pekşen, Y. (2007). "Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeyi ve Etkileyen Faktörler", *Genel Tıp Dergisi*, 17(1), s.15-19.
- Cattell, R. B. ve Scheier, I. H. (1958). "Clinical Validities By Analyzing The Psychiatrist Exemplified In Relation To Anxiety Diagnoses", *The American Journal Of Orthopsychiatry*, 28(4), s.699-713.
- Cevahir E. (2020). *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi Birinci Baskı*, İstanbul: Kibele Yayınları, ISBN: 978-605-9467-36-0
- Cöbek, B., Baştürk, G. D. ve Uğur Y. (2016). "The Language Anxiety And Possible Ways Of Reduction It In EFL Classes", *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), s.355-367.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). "Biyoloji Öğretmen Adaylarının Kaygılarını Etkileyen Etmenler", *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Benlik Saygısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, s.2.
- Çelebi, G. Y. (2017). "Ergenlerde Sosyal Kaygı Ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(5), 1729-1736.

- D'Amico, N., Mechling, B., Kemppainen, J., Ahern, N. R. ve Lee, J. (2016). "American College Students' Views Of Depression And Utilization Of Oncampus Counseling Services", *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 22(4), 302-311.
- Dilbaz, N. (1997). "Sosyal Fobi", *Psikiyatri Dünyası*, 1(1), 18-24.
- Dilbaz, N. (2002). "The Prevalence Of Social Phobia Among The Turkish University Students", *XII. World Con-Gress Of Psychiatry*, Yokohama, August 24-29.
- Duman, G. K. (2008). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Durumluk Sürekli Kaygı Düzeyleri ile Sınav Kaygısı Düzeyleri ve Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İzmir: DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erkan, Z. (2002a). "Sosyal Kaygı Düzeyi Yüksek Ve Düşük Ergenlerin Ana Baba Tutumlarına İlişkin Nitel Bir Çalışma", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (10), s.120-133.
- Erkan, Z. (2002b) Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana-Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma, (Yayınlanmamış) Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Franzoi, I. G., Sauta, M. D. ve Granieri, A. (2020). "State And Trait Anxiety Among University Students: A Moderated Mediation Model Of Negative Affectivity, Alexithymia, And Housing Conditions", *Frontiers in Psychology*, 11, 1255, s.1-13.
- Geçtan, E. (2006). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*, 18. Baki. İstanbul: Metis Yayınları. s.14-63.
- George, D., ve Mallery, P. (2021). *IBM SPSS Statistics 27 Step By Step: A Simple Guide And Reference*. New York :Routledge. Fifteenth Edition. ISBN 9781138491076.
- Gökçedağ S. (2001). Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne-Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması,(Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güler, K. ve Akoğlu, Bahar (2021). *Neden Şimdi? Kaygı Bozukluklarına Klinik Bir Bakış*. 1.Baskı. Ankara: Eğiten Matbaacılık, s.94.
- Gültekin, B. K., ve Dereboy, İ. F. (2011). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobinin Yaygınlığı Ve Sosyal Fobinin Yaşam Kalitesi, Akademik Başarı Ve Kimlik Oluşumu Üzerine Etkileri", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(3), 150-158.
- Gümüş, A. E. (2000). "Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Beden İmgelerinden Doyum Sosyal Kaygı Düzeyleri ile İlişkinin İncelenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1), s.99-108.
- Güz, H., ve Dilbaz, N. (2003). "Sosyal Kaygı Bozukluğu İle Panik Bozukluğu Olgularının Demografik Ve Bazı Klinik Özellikler Açısından Karşılaştırılması", *Klinik Psikiyatri*, 6, 32-38.
- İzgiç, Ş., Akyüz, G., Doğan, O. ve Kuğu, N. (2000). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Fobi Yaygınlığı", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 1, 207-214.
- Kağıtçıbaşı Ç. (1979). *İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, 3.Baki, İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık, s.245.
- Karaman S. (2009). Sağlık ile İlgili Programlarda Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, s.29 .
- Karaşar, B. (2014). "Öğretmen Adaylarının Bağlanma Stilleri ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1) , 27-49 .
- Kaya, M. ve Varol, K. (2004). "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Durumluk-Sürekli Kaygı Düzeyleri ve Kaygı Nedenleri: Samsun Örneği", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(17), s.31-63.

- Kermen, U., Tosun, N. İ., ve Doğan, U. (2016). "Yaşam Doyumu Ve Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı", *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 20-29.
- Kula, K. Ş. ve Saraç, T. (2016). "Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygısı/The Future Anxiety of the University Students", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), s.227-242.
- Mansell, W., Ehlers, A., Clark, D. ve Chen, Y. P. (2002). "Attention to Positive and Negative Social-Evaluative Words: Investigating the Effects of Social Anxiety, Trait Anxiety and Social Threat", *Anxiety, Stress & Coping*, 15(1), s.19-29.
- Ohayon, M. M. ve Schatzberg, A. F. (2010). "Social Phobia and Depression: Prevalence and Comorbidity", *Journal of Psychosomatic Research*, 68(3), s.235-243.
- Öner N. ve Le Compte A. (1985). *Durumluk – Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, İ. (2013). Aile Yanında Yaşayan ve Ailesinden Ayrı Yaşayan Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek, Stresle Başa Çıkma Tarzları, Kaygı Düzeyleri ve Psikolojik Belirtiler Açısından Karşılaştırılması.(Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.32-49.
- Özgül, F. (2003). Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinde Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeyleri, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, s.21.
- Öztürk, A. (2008). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğretmenlik Programı Öğrencilerinin Durumluk Ve Sürekli Kaygı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sporda Psiko-Sosyal Alanlar Anabilim Dalı.
- Palancı, M. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Kaygı Problemlerini Açıklama ve Gidermeye Yönelik Gerçeklik Terapisi Oryantasyonlu Bir Yardım Modelinin Geliştirilmesi, (Yayınlanmamış) Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler
- Polat, O.(2009). *Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar*, 1.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s.196.
- Spielberger, C.D. (1985). "Assessment of State and Trait Anxiety: Conceptual and Methodological Issues", *The Southern Psychologist*, 2(4), s.6-16.
- Sübaşı, G. (2007). "Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygıyı Yordayıcı Bazı Değişkenler", *Eğitim ve Bilim*, 32(144), s.3-15.
- Şalcıoğlu, E. (2019). *Bilişsel ve Davranışçı Terapilerin Klinik Uygulamaları Modül 2 Eğitim Notları*, İstanbul:DATEM.
- Şanlı, D. (2007). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, s.82.
- Şencan, H. (2005) *Sosyal ve Davranışsal Bilimlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, ISBN: 975 347 884 4.
- Tabachnick, Barbara G. ve Fidell, Linda S. (2007) *Using Multivariate Statistics, (Fifth Edition)*, Boston: Pearson Education. Inc.
- Taş, İ., ve Güneş, Z. (2019). "8-12 Yaş Arası Çocuklarda Bilgisayar Oyun Bağımlılığı, Aleksitimi, Sosyal Anksiyete, Yaş Ve Cinsiyetin İncelenmesi", *Klinik Psikiyatri*, 22(1), 83-92.
- Tekin, M. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Bilişsel Model Çerçevesinde Sosyal Anksiyete Bozukluğu Ve Alkol Kötüye Kullanımı İlişkisi. (Yayınlanmamış) Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tektaş, N. (2014). "Üniversite Mezunlarının Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı*, s.243-253.

Turner, S. M., Beidel, D. C., Dancu, C. V. ve Stanley, M. A. (1989). "An Empirically Derived Inventory To Measure Social Fears And Anxiety: The Social Phobia And Anxiety Inventory", *Psychological Assessment. A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1(1), s.35.

Tümerdem, R. (2007). "Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20); s.32-45.

Yılmaz İ. A., Dursun, S., Güngör Güzeler E. ve Pektaş K. (2014) "Üniversite Öğrencilerinin Kaygı Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Örnek Çalışma", *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4), s.16-26.

Yolaç-Yarpuz, A., Demirci Saadet, E., Erdi Şanlı, H. ve Devrımci Özgüven, H. (2008). "Akne Vulgaris Hastalarında Sosyal Kaygı Düzeyi Ve Bunun Klinik Değişkenler İle İlişkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(1), s.29-37.

EXTENDED ABSTRACT**GENİŞLETİLMİŞ ÖZET****DETERMINATION OF SOCIAL, STATUS AND TRAIT ANXIETY LEVELS IN
UNIVERSITY STUDENTS**

Introduction and Research Purpose: The first institution in which the individual begins to socialize is the family, and the subsequent socialization process continues with the school. Adolescence period and the period after it is considered as the period when social anxiety emerges. The possibility that the anxiety experienced by the students in the university education process, where social anxiety has become widespread, affects every aspect of their lives and persists in the rest of their lives also arises. Therefore, it is important to deal with the anxiety experienced by students in this process with various dimensions and predictors. This study was carried out to evaluate the social, state and trait anxiety levels of university students studying at a foundation university in Istanbul.

Literature Review: Social anxiety is an emotional reaction of the individual against the possibility of not being accepted in the social environment, and it can have consequences such as avoiding social environments. State anxiety, on the other hand, refers to an individual's immediate reaction to an event or situation. Trait anxiety, on the other hand, is formed by the increase in the individual's susceptibility to anxiety, with the state of being persistent with the intense feeling of state anxiety. It is seen that there are limited studies in the literature evaluating the relationship between these anxiety types through the sample formed by university students. In this context, the study was carried out to contribute to the literature.

Methodology and Findings: The research was carried out with the screening model, the decision of the Istanbul Yeni Yüzyıl University Ethics Committee No. 2019/2 by the questionnaire form. In the study, where the participants were university students studying at faculties and vocational schools, the universe consisted of 1050 students in total; 161 students were reached by using random sampling method. The data obtained from the questionnaire form was analyzed with the IBM SPSS 24.0 package program. In addition to descriptive statistics, the analyzes are factor and reliability analysis with explanatory decision, correlation analysis, t-Test and analysis of variance (ANOVA). Factor analysis was performed after transforming the inverse expressions, and dimensions with an eigenvalue greater than 1 were evaluated using the Varimax Rotation Technique. Two different scales were used within the scope of the research. The first of these scales; It is the State and Trait Anxiety Inventory created by Spielberger and translated into Turkish by Öner and Le Compte (1985). The other scale used in the study is the Liebowitz Social Anxiety Scale. Instead of comparing scores for both scales, adaptations were made using the averages obtained from the evaluations made with Likert. Thus, it was possible to evaluate the sub-dimensions of the scales. In the questionnaire form, 7-point Likert type scale was used in the range of "definitely wrong and absolutely true" in the evaluation of the statements taken from the scales.

Conclusions and Recommendation: The important findings obtained within the scope of the research; The 18-20 age group received significantly higher scores in the communication skills dimension of social anxiety compared to the group consisting of students aged 21 and over. Those with more siblings scored higher, the state and trait anxiety scores of the students increased as the education level of their parents increased, those with low father education level scored higher in the oratory sub-dimension of social anxiety compared to those with higher education levels, those with low mother education level had higher levels of social anxiety than those with higher education levels. It was observed that he scored significantly higher in the feeling of social pressure sub-dimension. The important findings obtained within the scope of the research are that trait anxiety affects social anxiety at a rate of 0.29, but state anxiety has no effect on social anxiety. Anxiety arises as a result of an effort to adapt to one's environment. Anxiety, which activates the person to reach his goals, can also reveal destructive effects. Anxiety, which is thought to affect students in many ways, should be evaluated in terms of motivation as well as being a compelling factor. However, at this point, the meaning and effect of anxiety for students becomes important. In addition, it is thought that students with high social anxiety levels should be evaluated in terms of trait anxiety. In this direction, it is recommended to provide trainings that will facilitate coping with stress factors and anxiety, to increase their awareness in this direction and to support students in psycho-social terms.

KATKI ORANI BEYANI VE ÇIKAR ÇATIŞMASI BİLDİRİMİ

Sorumlu Yazar <i>Responsible/Corresponding Author</i>	Perihan EREN BANA			
Makalenin Başlığı <i>Title of Manuscript</i>	Üniversite Öğrencilerinde Sosyal, Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi			
Tarih <i>Date</i>	28/06/2023			
Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme vb.) <i>Manuscript Type (Research Article, Review etc.)</i>	Araştırma Makalesi			
Yazarların Listesi / List of Authors				
<i>Sıra No</i>	Adı-Soyadı <i>Name - Surname</i>	Katkı Oranı <i>Author Contributions</i>	Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Destek ve Teşekkür (Varsa) <i>Support and Acknowledgment</i>
1	Perihan EREN BANA	% 55	Çıkar çatışması yoktur.	Katılımcılara teşekkür ederiz.
2	Rakel ROZANT REİSYAN	%45	Çıkar çatışması yoktur.	Katılımcılara teşekkür ederiz.